

**NATIONAL
SENIOR CERTIFICATE**

KEREITE YA 11

PUDUNGWANA 2022

**SESOTHO PUO YA LAPENG (HL)
PAMPIRI YA BOBEDI (P2)
TATAISO YA HO TSHWAYA
(EXEMPLAR)**

MATSHWAO: 80

Tataiso ena ya ho tshwaya e na le maqephe a 13.

TATAISO YA HO TSHWAYA:

- Ha mohlalobuwa a arabile dipotso tse ngata ho feta palo e behilweng, tshwaya feela karabo ya pele (**Mohlalobuwa ha a lokela ho araba potso e telele le dipotso tse kgutshwane mofuteng o le mong wa sengolwa**).
- Haeba a arabile dipotso ka bone ba tsona dithothokisong tseo a ithutileng tsona KAROLONG YA A, (dithothokiso tseo a di rutilweng) tshwaya feela dipotso tse pedi tsa pale.
- Haeba a arabile dipotso tse pedi tsa mofuta wa dipotso tse kgutshwane kapa arabile tse pedi tsa mofuta wa dipotso tse telele KAROLONG YA B le ya C, tshwaya karabo ya pele, mme o tlohele ya bobedi. Athe ha a arabile dipotso ka bone ba tsona, tshwaya karabo ya pele ho karolo e nngwe le e nngwe ha feela a arabile e le nngwe ya dipotso tse kgutshwane le e le nngwe ya dipotso tse telele.
- Ha mohlalobuwa a nehelane ka dikarabo tse pedi, ya pele e fosahetse, mme ya bobedi yona e nepahetse, tshwaya karabo ya pele, mme o tlohele e e latelang.
- Ha dikarabo di nomorilwe di fosahetse, tshwaya ho ya ka memorandamo.
- Haeba mopeleto o fosahetse hoo o thunthetsang moelelo, fosisa karabo e jwalo.
- Haeba mopeleto o fosahetseng o sa thunthetse moelelo, tshwaya karabo eo e nepahetse.
- **Potso tse telele:**
 - Ha bolelele ba moqoqo bo le ka tlase ho palo ya mantswa e behilweng (kgutshwane), se behe kotlo hobane mohlalobuwa o se a ntse a ipehile ka mosing. Haeba moqoqo o le molelele haholo, tshwaya ho ya ka seo mohlalobuwa a se ngotseng. **Sebedisa ruburiki ya ho lekanyetsa e leqephe la 3 le leqephe la 8 ho lekanyetsa moqoqo wa mohlalobuwa.**
- **Dipotso tse kgutshwane:**
 - Haeba mohlalobuwa a sa sebedisa matshwao a di-a bulwa le di-a kwalwa moo a lokelang ho qotsa, se behe kotlo.
 - Bakeng sa dipotso tse bulehileng, se ka aba matshwao bakeng sa E/TJHE kapa KE A DUMELA/KE A HANA. Lebaka/Tshebediso ke yona e lokelang ho abelwa matshwao.
 - Ha ho matshwao a ajwang bakeng sa NNETE/MAFOSI kapa NTLHA/MOHOPOLO. Lebaka/Tshehetso ke yona e lokelang ho abelwa matshwao.

SEHLOMATHISO SA A: RUBURIKI YA HO LEKANYETSA MOQOQO WA DINGOLWA: THOTHOKISO- SESOTHO PUO YA LAPENG

Makgetha a ho lekanyetsa	Phihlello e babatsehang	Phihlello e supang bokgoni	Phihlello e mahareng	Phihlello ya motheo feela	Phihlello e haellang
DIKAHARE	5–6	4	3	2	0–1
<p>Kutlwisiso ya potso, botebo ba tshekatsheko ya taba (sehlooho) kutlwahalo le nnetefatso (tiisetso) ya dintlha ho tswa thothokisong/temeng.</p> <p>MATSHWAO A 6</p>	<p>-O bontsha kutlwisiso e tebileng ya se botswang</p> <p>-O hlahisitse dintlha tse fapaneng tse hlwahlwa; di tshhehetswa ho tswa thothokisong.</p> <p>-Kutlwisiso ke e babatsehang ya mofuta wa sengolwa le thothokiso.</p>	<p>-O bontsha kutlwisiso, mme o hlalosa se botswang ka tshwanelo.</p> <p>-O hlahisitse dintlha tse anelang ka tsela e kgotsofatsang.</p> <p>-O hlahisitse dintlha tse utlwahalang, empa ha se tsohle tse tiisitsweng kamoo ho lokelang.</p> <p>-O utlwisisa mofuta wa sengolwa le thothokiso.</p>	<p>-O bontsha kutlwisiso e mahareng ya se botswang.</p> <p>-O hlahisitse dintlha tse seng kae ho tshhehetsa sehlooho.</p> <p>-Tse ding tsa dintlha tse hlahisitsweng ho tshhehetsa sehlooho di ntle.</p> <p>-Tse ding tsa dintlha di tshheditswe, empa bopaki ha bo kgodise ka nako tsohle.</p> <p>-Kutlwisiso ya motheo feela ya mofuta wa sengolwa le thothokiso.</p>	<p>-O bontsha kutlwisiso e sa kgotsofatseng ya se botswang.</p> <p>-Ho batla ho se dintlha tse hlahisitsweng ho tshhehetsa sehlooho.</p> <p>-Kutlwisiso ya mofuta wa sengolwa le thothokiso ke e haellang.</p>	<p>-Ha a bontshe kutlwisiso ya se botswang.</p> <p>-Dintlha tse tshhehetsang ha di hlahiswe ho tswa thothokisong.</p> <p>-Mohlalobuwa ha a utlwisisa hantle mofuta wa sengolwa le thothokiso.</p>
SEBOPEHO LE TSHEBEDISO YA PUO	4	3	2	1	0–1
<p>Sebopeliso, nehelano le tlhophiso ya mehopollo. Tshebediso ya puo, sehala le setaele tse sebedisitsweng</p> <p>MATSHWAO A 4</p>	<p>- Sebopeliso se hlahisitswe ka tsela e momahaneng.</p> <p>- Dintlha di utullotswe hantle le ho ntshetswa pele ka tsela e hlakileng.</p> <p>- Tshebediso ya puo, sehala le setaele ke tse butswitseng, tse susumetsang le ho nepahala.</p> <p>- O batla o hloka diphoso tsa puo, tsa mopeleto le tsa matshwao a puo/a ho bala.</p>	<p>-Sebopeliso ke se hlakileng, mme dintlha di hlahisitswe ka tsela e hlalohanyehang,</p> <p>-Tlhahiso ya mehopollo ke e utlwisisehang.</p> <p>-Tshebediso ya puo, sehala le setaele di nepahetse.</p>	<p>-O hlahisitse bopaki bo seng bokae ba sebopeliso.</p> <p>-Tlhahiso ya mehopollo e a haella, ha e hlalohanyehe, mme ha e na momahano.</p> <p>-Diphoso tsa tshebediso ya puo ha se tse kaalo, mme sehala le setaele ha se tse loketseng.</p>	<p>-Sebopeliso se bonahala se radilwe ka tsela e fosahetseng.</p> <p>-Mehopollo ha e hlahiswe ka tsela e hlalohanyehang.</p> <p>-Sehala le setaele ha se tse loketseng.</p>	<p>-Moqoqo o bopeliso ka tsela e fokolang.</p> <p>-Ho na le diphoso tse tshabehang tsa tshebediso ya puo le setaele se fosahetseng.</p>

ELA HLOKO: Ha karabo ya mohlalobuwa e tswile lekoteng mme a sa bua ka dikahare hohang, feela a ngotse moqoqo wa boiqapelo, mo abele 0 bakeng sa dikahare le tshebediso ya puo.

KAROLO YA A: DITHOTHOKISO

POTSO YA 1

BATHO RE A KULA – R.J. Moloji

TATAISO HO BATSHWAYI:

Motshwai a bale nehelano ya mohlahlobuwa e lokelang ho hlahiswa sebopelong sa moqoqo. Sena se bolela hore nehelano e lokela ho ralwa ka tsela ya hore ho be le selelekela, mmele o bopilweng ka diratswana le qetelo. Moqoqo o tlameha ho hlahiswa ka tsela e supang kgokahano le momahano ya dintlha, dipolelo le diratswana.

Motshwai a tadime makgetha ana a mabedi a latelang ha a tshwaya moqoqo ona: *Dikahare, Sebopelo le Tshebediso ya puo.*

Dikahare

- Nehelano e lokela ho hlahiswa sebopelong sa moqoqo, mme sena se bolela hore nehelano e lokela ho ralwa ka tsela ya hore ho be le selelekela, mmele o bopilweng ka diratswana le qetelo.
- Dikahare di bontshe kutlwisiso ya potso; botebo ba tshekatsheko ya ditaba, kutlwahalo le nnetefatso (tiisetso) ya taba ka mabaka a itshetlehileng thothokisong.
- Dikahare di hlahiswe ka tsela e momahaneng, mme motshwai a tadime dintlha tse tla hlahiswa nehelanong ya mohlahlobuwa. Ela hloko hore dintlha tsa mohlahlobuwa di ke ke tsa behwa ka tatelano e hlahellang mona. Ho be le kgokahano le momahano ya dintlha le diratswana.

Sebopelo le Tshebediso ya puo

- Mohlahlobuwa a nehelane ka karabo ya hae sebopelong sa diratswana tse momahaneng mme ho be le kgokahano le momahano ya dipolelo le diratswana kamoo ho hlokehang.
- Puo, setaele le sehalo di sebediswe ka nepo temeng.

Karabo e ka lebellwang:

Sethothokisi se hlalosa ka moo batho ba sa phethahalang kateng, ba hlolehang ho nka boikarabelo dinthong tsa bohlokwa ba emellana le hore tokoloho ke yona e sentseng lefatshe.

Selelekela

Kgetho ya mantswa ke ha sethothokisi se sebedisitse mantswa ao a sa sebedisweng ka mehla, ka sepheo sa hore a tle a kgohlele ha monatjana ditsebeng tsa mmadi. Thothokisong ena ho tliho tshohlwa kamoo mongodi a sebedisitseng kgetho ya mantswa ho fetisa molaetsa wa thothokiso ho hlakisa hore batho ba lokela ho nka boikarabelo ba dintho tseo ba di etsang bophelong.

- Molathothokisong wa 1 re fumana kgetho ya tshebediso ya lentse **'bosawana'**, lentse le tlwaelehileng ke papadi e se nang thuso. Sethothokisi se kgethile lentse lena ka sepheo sa ho hlakisa hore batho ba rata ho bapala papadi tse se nang thuso. Sena se finyeletsisa molaetsa wa hore batho ba rata ho bapala le moo ba tlamehang hore ba ikemisetse.

- Molathothokisong wa 3 sethohokisi se kgethile lentswe '**ditsetse**'. Lentswe le tlwaelehileng ke la batho ba tsamayang bosiu ba sa batle ho bonwa. Sena se sebedisitswe ka sepheo sa ho totobatsa hore batho ba tsamaya le masiu ho phethahatsa merero ya bona e sa lokang.
- Molathothokisong wa 5 re fumana mantswe ana '**maima le ho kakatlela**'. Lentswe le tlwaelehileng sebakeng sa maima ke bothata mme lentswe le tlwaelehileng sebakeng sa ho kakatlela ke ho tshwara ka thata. Sethohokisi se hlakisa moelelo wa hore batho ba ba le bothata ba hore ba sebetse ka thata ho kgalema bana ba lla ka tokoloho.
- Molathothokisong wa 8 sethohokisi se entse kgetho ya lentswe ka '**lehesheheshe**' sebakeng sa ho se tsotellane ha batho. Lentswe lena le re bolella hore mehlang ena batho re fetana feela ha ho sa na motho ya kgathallang e mong ka lebaka la ho hloka botho ka hoo ha ho motho ya nang le motsoto ho e mong.
- Molathothokisong wa 13 sethohokisi se kgethile ho sebedisa lentswe '**ingamangama**', sebakeng sa ho sebedisa lentswe tletleba. Molaetsa ke wa hore re le batho le se tletlebe le hona ho beha tokoloho molato re sebedise dikello tsa rona ho lokisa se phoso.

Phethelo

Tshebediso ya kgetho ya mantswe e thusa haholo hore mantswe a be le boima mme a utlwahale ho feta ha ho ne ho sebedisitswe mantswe a tlwaelehileng.

[10]

POTSO YA 2

JOO Feshene! – S. J. Mamashela

- 2.1 Lebotsi le sebedisitswe ka sepheo sa ho imakatsa kaha sethohokisi se tseba karabo. ✓✓ (2)
- 2.2 Ka sepheo sa ho lekalekanya moelelo wa mantswe a tlileng pele ho kgefutsohare le a kamora kgefutsohare e leng "ntho disele."/ho fokotsa bolelele ba molathothokiso/ho kgina morethetho wa molathothokiso/ho potlakisa morethetho. ✓✓ (2)
- 2.3 Moelelo o patehileng ke wa hore feshene ha e kgethe mang kapa mang e leng hore e tenwa ke bohle. ✓✓ (2)
- 2.4 Ke maikutlo a ho makala ✓ Ke makatswa ke batho ba setseng feshene morao. ✓ (2)
- [maikutlo a bahlahlobuwa a ho se thabe a ananelwe]**
- 2.5 Molaetsa wa thothokiso ena ke wa hore ha se ketso e bohehang ya ho bona batho ba baholo ba rata feshene jwalo ka batjha. ✓✓ (2)

[10]

POTSO YA 3**NYAOPE, HELANG – R.J. Moloji**

- 3.1 Ka sepheo sa ho fa lentswe le honyeditsweng 'ngaka' sefutho/ho potlakisa morethetho wa molathothokiso. ✓✓ (2)
- 3.2 Se hlakisa hore mokudi o ne a lla selo se bohloko a hoeleditse. ✓✓ (2)
- 3.3 E sebedisitswe ka sepheo sa ho bopela mmadi setshwantsho se hlakileng sa hore dithethefatsi di etsa hore motho a utlwe medumo ya ditshepe ✓✓ (2)
- 3.4 Ke maikutlo a ho sithabela/ sarelwa ho ultwa bohloko ✓ Ho bohloko ho bona batjha ba itshenyetsa bokamoso le ditoro tsa bona ka dithethefatsi. ✓ (2)
[maikutlo a bahlahlobuwa a ho se thabe a ananelwe]
- 3.5 Molaetsa wa thothokiso ena ke wa ho kgalema batjha ba se kgahlwe ke dithethefatsi hobane di kotsi di senya maphelo a bona. ✓✓ (2)

[10]**POTSO YA 4****LEFU LE A RWALLA – SJ. Mamashela**

- 4.1 Bohlokwa ba phetapheto ya mantswe e tsepameng ke ho hokela melathothokiso eo e mmedi. ✓✓ (2)
- 4.2 Ke ho potlakisa morethetho wa molathothokiso/ho fokotsa bolelele ba molathothokiso. ✓✓ (2)
- 4.3 Moelelo o patehileng ke wa hore lefu le tshajwa ke bohle ho latella kamoo le hlabang kapa utlwisang bohloko kateng. ✓✓ (2)
- 4.4 Ke maikutlo a ho ngongoreha/a sithabela/ ho tshoha/. ✓ Ho a tshosa ho bona batho ba hlokahala ka bongata. ✓ (2)
- 4.5 Ke molaetsa wa hore lefu le qoleng ya kobo/Lefu ha le tlwaelehe/ Lefu le fihlela motho ohle. ✓✓ (2)

[10]**POTSO YA 5****TLOHELLA MOTHO – SJ Mamashela**

- 5.1 Tatolano e sebedisitswe ka sepheo sa ho hlakisa hore motho o fetofetoha kgafetsa. ✓✓ (2)
- 5.2 Ke ho toboketsa taba ya hore motho a ka o kenya mathateng. ✓✓ (2)
- 5.3 Ke moelelo wa hore motho a ka utlwisana bohloko, a boele a o tshedise. ✓✓ (2)
- 5.4 Ke maikutlo a tshwabo/teneha ✓ ke swabiswa ke diketso tsa motho ya etsang tse ntle kajeno hosasa o etsa dintho tse mpe tse swabisang. ✓ (2)
- 5.5 Molaetsa wa thothokiso ena ke hore o se behe tshepo ya hao mothong hobane ke sebopuwa se fetofetohang/ ke lempetje. ✓✓ (2)

[10]**MATSHWAO OHLE A KAROLO ENA: 30**

KAROLO YA B LE C: RUBURIKI YA HO LEKANYETSA MOQOQO WA DINGOLWA: PADI/SENGOLWA SA BOHOLOHOLO LE TSHWANTSHISO - SESOTHO PUO YA LAPENG [MATSHWAO 25]

Makgetha a ho lekanyetsa	Phihlello e babatsehang	Phihlello e supang bokgo	Phihlello e mahareng	Phihlello ya motheo feela	Phihlello e haellang
	12-15	9-11	6-8	4-5	0-3
<p>DIKAHARE</p> <p>Kutlwisiso ya potso botebo ba tshekatsheko ya taba (sehlooho), kutlwahalo le nnetefatso (tiisetso) ya dintlha ka mabaka ho tswa sengolweng.</p> <p>MATSHWAO A 15</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Karabelo e hlahisitswe ka tsela e babatsehang 14–15. - Karabelo e hlahisitswe ka bokgabane: 12–13. - Sehlooho se manollotswe ka botebo - O hlahisitse dintlha tse fapaneng tse hlwahlwa tse tshhehetswang ho tswa sengolweng - O bontsha kutlwisiso e babatsehang ya sengolwa 	<p>O bontsha kutlwisiso, mme o manollotse sehlooho ka bokgoni</p> <ul style="list-style-type: none"> -O hlahisitse karabelo e batlang e anela -Tse ding tsa dintlha ke tse utlwahalang, empa ha se tsohle tse tlisitsweng kamoo ho lokelang. -Bopaki ba kutlwisiso ya mofuta ona wa sengolwa bo a bonahala. 	<ul style="list-style-type: none"> -Kutlwisiso ke e mahareng ya sehlooho; ha se dintlha tsohle tse utullotsweng ka botlalo. -Tse ding tsa dintlha di tshhehetsa sehlooho. -Dintlha tse ding di tshheditswe, empa bopaki ha bo kgodise ka nako tsohle. -O bontsha kutlwisiso e ka mmoho ya mofuta ona wa sengolwa. 	<ul style="list-style-type: none"> -Kutlwisiso ke e haellang ya sehlooho; boholo ba dintlha ha di a utullwa ka botlalo. -Ke dintlha tse fokolang feela tse tshhehetsang sehlooho. -O hlahisitse dintlha tse seng kae tse tsamaelanang le sehlooho. -O bontsha kutlwisiso e fokolang ya mofuta ona wa sengolwa. 	<ul style="list-style-type: none"> -O bontsha kutlwisiso e fokolang ya sehlooho. -Boiteko bo fokolang ba ho araba potso. -Dintlha ha se tse kgodisang. Mohlahlobuwa ha a utlwisisa hantle mofuta ona wa sengolwa.
<p>SEBOPEHO LE TSHEBEDISO YA PUO</p> <p>Sebopeliso, tlhophiso ya mehopolole nehelano e nang le neeletsano e momahaneng e lebisang tlhalohanyong ya sehlooho mmoho le puo, setaele le sehlooho tse sebedisitsweng temeng.</p> <p>MATSHWAO A 10</p> <p>MATSHWAO</p>	<ul style="list-style-type: none"> -Sebopeliso se momahaneng -Selelekela le qetelo di a babatseha -Dintlha di utullotswe hantle le ho ntshetswa pele ka tsela e hlakileng -Tshebodiso ya puo, sehlooho le setaele ke tse butswitseng, tse susumetsang le ho nepahala 	<ul style="list-style-type: none"> -Sebopeliso ke se hlakileng, mme dintlha di hlahisitswe ka tsela e hlalohanyehang -Selelekela le qetelo mmoho le diratswana tse ding di hlahisitswe ka tsela e momahaneng. -Dintlha di hlahisitswe ka tsela e hlalohanyehang. -Puo, sehlooho le setaele boholo di nepahetse. 	<ul style="list-style-type: none"> -O hlahisitse bopaki bo itseng ba sebopeliso. -Tlhalohanyo le momahano di teng le ha di kgera. -Ho na le moo tshebodiso ya puo e fosahetseng ha sehlooho le setaele tsona di batla di loketse. -Tlhalohanyo ya mehopolole e a haella, ha e hlalohanyehang, mme ha e na momahano -Popo ya diratswana e batla e nepahetse. 	<ul style="list-style-type: none"> -Sebopeliso se bonahala se radilwe ka tsela e fosahetseng. -Mehopolole ha e hlahiswe ka tsela e hlalohanyehang. -Diphoso tsa tshebodiso ya puo di totobetse. -Sehlooho le setaele ha di a lokela mosebetsi -Popo ya diratswana e fosahetse. 	<ul style="list-style-type: none"> -Kgaello ya ho rala sebopeliso ka tshwanano e sitisa phallo ya mehopolole. -Tshebodiso ya puo le ya setaele tse fosahetseng di hlahisitse tema e fokolang haholo. -Popo ya diratswana e fosahetse.
	8-10	6-7	4-5	2-3	0-1
	20-25	15-19	10-14	5-9	0-4

ELA HLOKO: Ha karabo ya mohlahlobuwa e tswile lekoteng mme a sa bua ka dikahare hohang, feela a ngotse moqoqo wa boiqapelo, mo abele 0 bakeng sa dikahare le tshebodiso ya puo.

Matshwao a ka sebediswang bakeng sa ho tshwaya:

Makgetha a tekanyetso	Matshwao	Senotlolo
Dikahare	15	Dik. =
Sebopeliso le tshebodiso ya puo	10	STP =
Matshwao ohle	25	

KAROLO YA B: BOTSANG LEBITLA – KPD Maphalla**POTSO YA 6: LEKGAPETLA LA PANANA – JIM Mokoena**

Kaha moqoqo ona ke o sekasekang, o lokela ho hlahisa lehlakore le le leng la kgang ya mohlalobuwa, selelekela se fe moqoqo tsepamo le motjha oo o lokelang ho o nka ha mohlalobuwa a lekola maele a reng: 'menomasweu polaya e tsheha', a ipapisitse le diketso tsa Lesibu. Se boele se bontshe kutlwisiso e phethahetseng ya sehlooho se nto hlahisa ntlhakemo ya mohlalobuwa

Karabo e ka lebellwang

Moqoqong wa kgang a ka dumellana kapa a hanane le mohopolo ka dintlha tse tsehetsang sehlooho. O na le mohopolo o itseng ka ntlhakemo e itseng, mme o hlahisa le ho ntshetsa pele lehlakore la hae; o tshehetsa le ho sireletsa ntlhakemo ya hae.

Seratswaneng ka seng se be le mohopolo wa sehlooho o hodisang ntlhakemo, e se ke ya e ba lethathamo la diketsahalo feela tse hlahang ka bukeng. A ntshetse pele moqoqo ka ho bontsha ka mehlala e tswang bukeng ho totobatsa ntlhakemo ya hae. A boele a bontshe kamano ya diketsahalo le bophelo ka kakaretso mabapi le maele a reng: 'menomasweu polaya e tsheha'.

Phethelo

Phethelo ya hae e lokela ho tlamahanya kgang ya hae ka ho phethahala.

[Motshwai a badisise nehelano ya mohlalobuwa, mme a mo abele matshwao ho ya kamoo a ikamahantseng le sehlooho kateng.]

[25]

POTSO YA 7**LEKGAPETLA LA PANANA**

- 7.1 Ke kgohlano ya ka hare / ya maikutlo. ✓ (1)
- 7.2 Ke sa kgalefo. ✓ Malehola o halefiswa ke hobane Tswalano o ne a hane ho bolela lebitso la ntata Pikoko. ✓ (2)
- 7.3 Ke hobane Lesibu o ne a tshaba ntatae hobane a mo tshepitsitse hore ha a ka hlahisa sephiri, o tla mo thunya ha mmoho le mmae mme a qetelle ka ho ipolaya. ✓✓ (2)
- 7.4 Lesibu o ne a pata boitshwaro ba ho hlekefetsa Tswalano ka lerato le boikarabelo ba hae ka lapeng, mme Malehola ho ne ho se bonolo ho mmona. ✓✓ (2)
- 7.5 Lesibu o kile a hlekefetsa Ikakgeng ka thobalano, mme seo a se boloka e le sephiri. ✓✓ (2)
- 7.6 Lesibu o ne a sa amohela taba ya hore ha ba phete ba e ba le bana ka ha Malehola o ille a ba na le bothata ba pelehi /O ne a e na le mona ka Tswalano ka ha o ne a mo rata haholo mme a batla e be wa pele ho ka etsa thobalano le yena / O ne a batla ho ba le bana ba bangata. ✓✓
[Mabaka a fapaneng a baithuti a ananelwe] (2)
- 7.7 Lesibu o ile a qala mokgwa o mobe wa ho teteka Mmalehola tlasa mabaka a siyo. ✓✓ (2)
- 7.8 Batho ba ile ba sibolla hore Lesibu o dutse hodima dibetsa tse kotsi tse jwale ka sethunya le thipa. ✓✓ (2)
- 7.9 Tomatso ke ya hore Lesibu o ne a tlameha ho tshireletsa Tswalano ka ha ke ntatae, empa ke yena ya mo hlekefetsang. ✓✓ (2)
- 7.10 Tjhe, tthekefetso e diya seriti sa botho ebile e hlotha ditokelo mothong ebang tthekefetso e etswa ho yena. ✓✓ (2)
- 7.11 E, mongodi o atlehile ho pepesa tlhoho sengolweng sena ka ha botle bo hlotse bobbe. Lesibu bobeng boo a bo entseng ho Tswalano, o qetelletse a tshwerwe e le ho phethisa toka. ✓✓ (2)
- 7.12 Ke ditlamorao tsa hore Tswalano o iphumana a sa hole jwalo ka bana ba bang, e ba motswadi a le monyane dilemong, O lokela ho ikgodisetsa bana e ntse e le ngwana le yena. ✓✓ (2)
- 7.13 Ke maikutlo a kulwelobohloko. Ke utlwisa bohloko ke Tswalano ya holang a sa tshwane le bana ba bang a hlekefetsehile maikutlong. ✓✓ (2)

[25]

POTSO YA 8: LETLOTLO LA BASOTHO**Selelekela**

Kaha moqoqo ona o lokela ho sekaseka, selelekela se fe moqoqo tsepamo le motjha oo o lokelang ho o nka ha mohahlobuwa a sekaseka seabo sa diketso tsa mofumahadi e moholo wa Morena tsa ho ba le mona le lefufa. Se boele se bontshe kutlwisiso e phethahetseng ya sehlooho, se nto hlahisa ntlhakemo ya mohlahlobuwa.'

Karabo e ka lebellwang

Moqoqo ona ke o sekasekang mme mohlahlobuwa a ka hlalosa mantswe ana 'lefufa' le 'mona' mme a fane ka mehlalanyana e seng mekae ho totobatsa makgetha ana a mabedi, e be o totobatsa ntlhakemo ya hae.

Seratswaneng ka seng se be le mohopolo wa sehlooho o hodisang ntlhakemo, e se ke ya e ba lethathamo la diketsahalo feela tse hlahang ka bukeng. A ntshetse pele moqoqo ka ho bontsha ka mehlala e tswang bukeng ho totobatsa ntlhakemo ya hae. A boele a bontshe kamano ya diketsahalo le bophelo ka kakaretso mabapi le lefufa le mona.

Phethelo

Phethelo ya hae e lokela ho tlamahanya kang yah ae ka ho phethahala.

[Motshwai a badisise nehelano ya mohlahlobuwa, mme a mo abele matshwao ho ya kamoo a ikamahantseng le sehlooho kateng.]

[25]

POTSO YA 9:

- 9.1 Ke mme wa morena Moshoeshe. ✓ (1)
- 9.2 Moshoeshe o reneketswa ka bonatla boo a bileng le bona ntweng ya hae le Ramonaheng. ✓✓ (2)
- 9.3 Ke kgohlano ya kante/ya maikutlo e bontshang ntwana e neng e kupa pakeng tsa Moshoeshe le Ramonaheng. ✓✓ (2)
- 9.4 O senoleha a le kgopo/ a le sebete ✓ Moshoeshe o ile a lwantsha Mosotho wa habo a nto hapa setjhaba sa Ramonaheng ntle le qenehelo. ✓ (2)
- 9.5 Ke ya mehla yane ya dintwa dipakeng tsa marena. ✓ (1)
- 9.6 O qholoditswe ke hobane o ne a ratwa ke batho a bile a fumana majwala mahala ka lebaka la mesebetsi ya hae. ✓✓ (2)
- 9.7 Ho thwe e ne e le. ✓ (1)
- 9.8 Ke mohanyetsi/ molwantshi. ✓ O kgahalnong le katleho ya Nthole, o mo lwantshetsa jwala boo a bo fuwang ke batho/ O mmonela hobane a mo feta ka mesebetsi wa bongaka. ✓ (2)
- 9.9 Ke kgohlano ya kante ✓ Sesella mona o mo entse hore a batle ho bolaya Nthole ka nqengwe Nthole o leotsa selepe sa ho bolaya Sesella. ✓ (2)
- 9.10 Sesella le Nthole e ne e le dingaka motseng o le mong, mme Sesella o ne a sa lakaletse Nthole katleho ke ka hoo a neng a batla ho mmolaya. ✓✓ (2)
- 9.11 Ke ne ke tla mo tlohela ke iphekole jwale ka ha Nthole a entse. Ka hobane bobele ha bo kgutlisetswe ka bobele/ Ke ne ke tla mo mmakalla moreneng, mme lekgotla le nke qeto ka yena. ✓✓ (2)
- 9.12 Ke nakong eo Sesella a hlaselwang ke dinonyana kaofela, mme a qetella a lahlehelwa ke selepe le mokotla wa ditlhare. ✓✓ (2)
- 9.13 E, tlhelo e fihleletswe, bobele boo Sesella a neng a bo rerela Nthole bo hlotswe hobane o qetelletse a hlaselwa ke dinonyana mme a lahlehelwa ke mokotla wa meriana. ✓✓ (2)
- 9.14 Ke molaetsa wa hore lehloyo le mona di ba le ditlamorao tse bosula/mona le mohono ha di putse ka letho/ ha ho motho ya ka nkang neo eo motho a tswetsweng le yona. ✓✓ (2)

[25]**MATSHWAO OHLE A KAROLO YA B: 25**

KAROLO YA C: TSHWANTSHISO/TERAMA**POTSO YA 10: MALEFANE – NP Maake****Selelekela**

Kaha moqoqo ona ke o sekasekang, o lokela ho hlahisa lehlakore le le leng la kgang ya mohlahlobuwa, selelekela se fe moqoqo tsepamo le motjha oo o lokelang ho o nka ha mohlahlobuwa a lekola puo e reng: 'Bohlale ha se ba dirutehi feela', a ipapisitse le diketso tsa Nkubu. Se boele se bontshe kutlwisiso e phethahetseng ya sehlooho se nto hlahisa ntlhakemo ya mohlahlobuwa.

Karabo e ka lebellwang

Moqoqong wa kgang a ka dumellana kapa a hanane le mohopolo ka dintlha tse tsehetsang sehlooho. O na le mohopolo o itseng ka ntlhakemo e itseng, mme o hlahisa le ho ntshetsa pele lehlakore la hae, o tshehetsa le ho sireletsa ntlhakemo ya hae.

Seratswaneng ka seng se be le mohopolo wa sehlooho o hodisang ntlhakemo, e se ke ya e ba lethathamo la diketsahalo feela tse hlahang ka bukeng. A ntshetse pele moqoqo ka ho bontsha ka mehlala e tswang bukeng ho totobatsa ntlhakemo ya hae. A boele a bontshe kamano ya diketsahalo le bophelo ka kakaretso mabapi le puo e reng: 'Bohlale ha se ba dirutehi feela'.

Phethelo

Phethelo ya hae e lokela ho tlamahanya kgang ya hae ka ho phethahala.

[Motshwai a badisise nehelano ya mohlahlobuwa, mme a mo abele matshwao ho ya kamoo a ikamahantseng le sehlooho kateng.]

[25]

POTSO YA 11:

- 11.1 Ke sa kgalefo. ✓ (1)
- 11.2 Nkubu o tsekisana ditulo tsa bobota le boMabalane/ Ha a rate batho ba rutehileng. ✓✓ (2)
- 11.3 Ke kgohlano ya kantle. ✓ Nkubu o hlanohela ditshepiso tseo a di tshepisiseng Malefane ka morao hore a mo sebelletse ka thata ho phahamisa mokga wa hae wa dipolotiki. ✓ (2)
- 11.4 Ke nako ya tokoloho/ temokerasi. ✓ Nkubu o na le bolokolohi ba ho theha mokgatlo wa dipolotiki o ratwang ke yena ntle le thibelo ya letho. ✓ (2)
- 11.5 Nkubu o itshenola a le kgopo/ peloempe/ a sa tshepahale. ✓ O ile a hohela Malefane ka ho mo tshepisa boetapele ba mokga kamora tshebetso e ntle a mmolaya. ✓ (2)
- 11.6 Letshela o ile a hohelwa ke taba ya hore Malefane e tla ba moetapele wa mokga, a be le ofisi ya hae le hore o tla fumana tjehelete e ngata e fetang eo a neng a e fumana botitjhereng. ✓✓ (2)
- 11.7 Ke hobane Thabiso o ne a se bohlale jwale ka Malefane. ✓✓ (2)
- 11.8 Tomatso ke ya hore Malefane o se a tejetswe ke Nkubu, ebile le ofisi e se e nkuwa. ✓✓ (2)
- 11.9 Malefane o ile a phethoha ka koloi, mme a lemala hampe nakong eo yena le Thabiso ba neng ba eya kopanong ya mokga. ✓✓ (2)
- 11.10 Ke thuto ya hore le batho ba sa rutehang ba na le bohlale ba tlhaho/Bohlale ha bo elwe sekolong. Ho rata maemo ho etsa hore motho a hlolehe ho ba sedi. ✓✓ (2)
- 11.11 Bo tlišeditse morae masisapelo a ho lahlehelwa ke lenyalo/ O ile a lahlehelwa ke kelello/ O ile a qetella ka ho bolauwa. ✓✓
[***Tshwaya ditlamorao tse bosula tseo mohlahlobuwa a faneng ka tsona***] (2)
- 11.12 Tjhe Nkubu o bontsha ho hloka botshepehi. Malefane o na le tokelo ya ho phela. ✓✓ (2)
- 11.13 Sengolweng sena bobbe ke bona bo hlohang botle ka ha Nkubu o hlolehile ho phethisa ditshepiso ho mme a qetella ka ho bolaya Malefane ka sehloho. ✓✓ (2)
- [25]**

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA C: 25
MATSHWAO OHLE A PAMPIRI ENA: 80